Školní četba

Karel Čapek

ITALSKÉ LISTY

www.carpe.cz
CARPE DIEM

Italské listy (1923) – cestopisné fejetony z dvouměsíční cesty autora za slunnou oblohou a klasickou výtvarnou kulturou jsou nabity kulturně historickými podněty, narážkami, suverénní hrou s ironií a jazykovým humorem. Čapek zde nenuceně přechází od věcí trvalých k okamžitým dojmům, střídá detaily a žánrové obrázky, konfrontuje nejslavnější památky s momentkami z ulice. Mistrně kombinuje názory poučeného cestovatele s výkladem jakoby naivním. Výsledkem je jeden z nejosobitějších pohledů na Itálii.

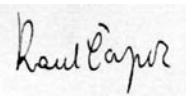
KAREL ČAPEK (1890-1938) – prozaik, dramatik, žurnalista, překladatel, kritik a filozof, důsledný demokrat a humanista. Narodil se v Malých Svatoňovicích, dětství prožil v Úpici v Podkrkonoší. Studoval filozofii. V jeho vile se v pátek scházeli tzv. „pátečníci", přátelé z kulturní a politické sféry, a diskutovali o politice, kultuře, událostech. Čapek měl zálibu v cestování, v práci na zahradě. Jeho literární práce se vyznačují bravurním zacházením s jazykem. Dílo je značně rozsáhlé a zahrnuje jak dramata (***Loupežník, R.U.R., Ze života hmyzu, Věc Makropulos, Bílá nemoc, Matka***), romány (***Továrna na absolutno, Krakatit, Hordubal, Povětroň, Obyčejný život*** aj.), povídky (***Boží muka, Trapné povídky, Povídky z jedné kapsy, Povídky z druhé kapsy***), tak cestopisné prózy, překlady, fejetony, stati, tvorbu pro děti či společné práce s bratrem Josefem.

Přínos:
– autor světové úrovně, 1938 navržen na Nobelovu cenu – stylistické mistrovství – myšlenková závažnost výpovědi – vytříbený jazyk – tvůrce sloupku, krátkého textu v pravém sloupci první strany novin – přispěl k rozvoji fejetonu, causerie.

Karel Čapek

Italské listy

fejetony

CARPE DIEM
2013

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.
Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umisťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© Carpe diem, 2013

www.carpe.cz
Made in Moravia, Czech Republic

ISBN 978-80-7487-048-4 (epub)
ISBN 978-80-7487-049-1 (pdf)

OBSAH

Úvodem
Benátky I-II
Padova, Ferrara
Ravenna, San Marino
Florencie
Siena, Orvieto
Řím
Lid neapolský I-II
Palermo
Od Palerma po Taorminu
V boží dlani
Podzemní města
Antika
Z Říma
Sladká Umbrie
Toskána
Janov a Milán
Moře
Verona
Kostely
Bolzano
Paralipomena

VYSVĚTLIVKY

ÚVODEM

Nežli jsem vyjel, poslali mi dobří přátelé tlusté svazky o italských dějinách, o starém Římě, o umění vůbec a jiných věcech s důtklivou radou, abych si to vše přečetl. Naneštěstí jsem tak neučinil; následek této nedbalosti je tahle knížka.

Člověk obyčejně dělá něco jiného, než co chce. Nechtěl jsem vůbec cestovat, a zatím jsem jezdil jako blázen, všemi myslitelnými vehikly a ponejvíce pěšky, a když už jsem stál u moře Afrického, chtěl jsem jet i do Afriky; nechtěl jsem napsat nic, a zatím jsem toho napsal celou tuto knížku, a ještě k ní píšu předmluvu, do níž bych chtěl honem zaznamenat vše, nač jsem v následujícím pohříchu zapomněl, například o stavitelství florentském, o různých druzích vína, jakož i rozličných způsobech, kterak se váže réva, zvláště pak o víně orvietském, o Tintorettovi, o předměstích, která jsem ze zvláštního zájmu prometl všude, kdekoliv jsem byl, o chrámech v Paestu, jež zdálky vypadají jako sušárny, ale zblízka jsou dórské, o krásných Římankách, jež rovněž mají dříky velmi silné a mocné, o slavících ve Fara Sabině, o zvláštnostech oslího křiku, o dveřích Bonannových a Barisanových v Monrealu, o velikém množství jiných věcí a úkazů; nyní však je pozdě vzpomínat.

A tedy putoval jsem nejen beze všech užitečných znalostí, nýbrž i bez plánu; razil jsem si cestu prstem na mapě, často sveden jen pěkným jménem nebo tím, že v dotyčnou stranu jel vlak až v deset ráno, takže jsem nemusel časně vstávat; avšak jelikož podle Hegela se v běhu světa uskutečňuje Absolutní Rozum, vedly mne

tyto náhody a rozmary divuplným řízením do všech skoro míst, která se „mají vidět“ v požehnané Itálii.

Na tomto světě má se však vidět všechno; vše stojí za vidění, každá ulice a každý člověk, každá věc chudá i slavná. Není ničeho, co by nezasloužilo zájmu a pohledu. Rád jsem brousil končinami, ve kterých bedekr neklade pražádnou pozoruhodnost, a nelitoval jsem žádného kroku a vlezl jsem, kam se dalo, třeba hodným lidem na chodbu; někdy jsem se díval na památky nejslavnější a někdy jen na děti, na staré babičky, na lidskou bídu a radost, na zvířata nebo lidem do oken. Ale když jsem pak chtěl napsat, co jsem viděl, tu jsem se jaksi ostýchal povídat o věcech tak nepatrných, nebo jsem to dělal z ješitnosti anebo z osobní mánie, – zkrátka koneckonců psal jsem zrovna jen a ponejvíce o všelijakých slavných památkách. A proto nyní kladu úvodem

VÝSTRAHU

všem, kdo budou čísti tuto knížku, aby ji nepovažovali za průvodce, ani za cestopis, aniž za cicerona, nýbrž za cokoliv jiného budou chtít; a aby až sami někam pojedou, spoléhali krom jízdního řádu jen a jen na zvláštní milost, jež doprovází pocestný lid a ukáže mu více, než vůbec je možno napsat a vypravovat.

BENÁTKY

I.

Bude-li to, co následuje, trochu zmatené a nepřehledné, nemohu za to; neboť sám nemám nijak spořádáno to, co jsem viděl. Je toho trochu mnoho; do pořádku to dám až dodatečně, a to tím, že vše zase zapomenu; ale nyní to mohu jakžtakž srovnat jen do dvou přihrádek, pod dvojí úhrnný titul: co se mi líbilo a co se mi nelíbilo.

I. *Co se mi nelíbilo?* 1. Především Československo, protože jeho pohraniční ouřadové mi sebrali akreditiv na italskou banku a dali mně vlídně na vůli, abych se buď vrátil domů, nebo jel do Itálie bez peněz. Jsem tvrdohlavý člověk; jel jsem nazdařbůh bez akreditivu dál, klna republice, starému Rakousku a tomu oholenému pánovi na hranicích. 2. Dále nelíbila se mi Vídeň, neboť platit dejme tomu za večeři třicet tisíc je matematicky hloupý pocit; ostatně je to mrtvé město a lid jaksi stísněný. 3. Strašná spousta turistů tady v Benátkách. Němci nosí většinou ruksaky nebo lodenové šaty, Angličané fotografické aparáty, Američané se poznají podle ramen a Češi podle toho, že vypadají skoro jako Němci a mluví nápadně hlasitě, snad proto, že je u nás řidší vzduch. 4. San Marco. To není architektura, to je orchestrion; člověk hledá skulinu, kudy by tam hodil šesták, aby celá mašina spustila „Ó Venezia“. Skulinu jsem nenašel, následkem čehož orchestrion nehrál. 5. Novomanželé vůbec bez udání důvodů. 6. Benátčanky, poněvadž to jsou Rusky. Jedna, černá jak ďábel, s ouhoříma očima, v tradičním

šátku s třepením na loket dlouhým a hřebenem v drdolu, nejčistší benátský typ, na který jsem se zrovna omámil, povídala svému kavalírovi: „Da, da, jasnyj mój;“ a já byl zas o iluzi chudší. – Mohl bych vypočítat nejmíň tucet věcí, které se mi nelíbily, ale spěchám již – okřídlen radostí – k tomu,

II. *co se mi líbilo.* 1. Nejprve a snad nejvíc spací vůz, krásná mašina na spaní, plná takových pěkných mosazných pák, tlačítek, knoflíků, vypínačů, klik a všelijakých aparátů. Když na to zmáčknete nebo za to zatáhnete, hned se udělá nějaký spací komfort, vynález nebo vymoženost. Celou noc jsem se bavil tím, že jsem na všecko kolem tlačil nebo za to tahal; někdy, například u takových jakýchsi věšáků, bezvýsledně, patrně následkem své neobratnosti. Snad se tím dají dělat rajské sny či co. 2. Italští žandarmové hned od hranic. Chodí vždycky po dvou, mají na šosech vyšitou hořící pumu a na hlavách takové lodi, jako dřív nosívali gymnaziální profesoři, jenže posazené napříč. Jsou nadmíru sympatičtí a směšní a pořád mi – nevím proč – připomínají bratry Čapky. 3. Benátské uličky, kde nejsou zrovna kanály nebo paláce. Jsou tak spletité, že doposud nejsou všechny prozkoumány; do některých snad dosud nevkročila lidská noha. Ty lepší jsou široké celý metr a tak dlouhé, že se do nich vejde kočka i s ocasem. Je to labyrint, ve kterém bloudí dokonce i minulost a nemůže nikudy ven. Já, který se chlubím, že mám instinkt pro směr, jsem včera chodil dvě hodiny dokolečka. Šel jsem z náměstí svatého Marka na Rialto, což je dobrých deset minut; po dvou hodinách jsem se konečně

dostal na náměstí svatého Marka. Tedy benátské ulice mi rozhodně připomínají Orient, patrně proto, že jsem nikdy v Orientě nebyl, anebo středověk, asi z téhož důvodu. Ale na Carpacciových obrazech vypadají Benátky nachlup stejně jako dnes, jenomže bez turistů. 4. Náramně příjemné je, že tu není ani jedno auto, ani jeden bicykl, ani jedna drožka nebo vůz nebo líhák, ale zato 5. velmi mnoho koček, víc než holubů svatého Marka, koček ohromných, tajemných a světlookých, jež se z chodeb ironicky dívají na turisty a v noci houkají podivuhodnými alty. 6. Pěkní jsou italští královští námořníci, takoví malí modří kluci, a pěkné jsou válečné lodi, a vůbec lodi: plachetní, parníky, bárky s šafránovými plachtami, šedivé torpédovky s krásnými kanóny, zavalité transportní lodi; každá loď je krásná a zaslouží ženské jméno. Proto snad jsem jako chlapec chtěl být námořníkem, a ještě dnes na Lidu jsem sledoval mizející bílou plachtu, která to brala někam na východ, a ty bílé plachty mne lákaly daleko a nekonečně víc než tenhle bílý papír, na němž beztoho neobjevím novou zemi.

II.

Nechtěl bych mnoho psát o Benátkách; myslím, že je každý zná. Jsou skutečně až rušivě podobné všelikým „souvenirs de Venice“; když jsem poprvé stanul na náměstí svatého Marka, byl jsem úplně zmaten a velmi dlouho jsem se nemohl zbavit tísnivého dojmu, že to není skutečné, že to je takový lunapark, kde se má pořádat benátská noc. Čekal jsem jenom, že začnou vrkat kytáry

a gondoliér bude zpívat aspoň jako pan Schütz. Naštěstí gondoliér tajemně mlčel a nakonec mne nekřesťansky obral, mávaje mi před očima jakýmsi tarifem. Nuže, tento muž byl nesporně pravý a nelíčený.

Zato Canal Grande vás asi zklame. Někteří bájí o skvělosti jeho paláců a jiní o melancholii jejich umírání; já tu našel hlavně jakousi dosti špatnou gotiku, která benátským nobilům přinesla jen to proslulé „kamenné krajkoví", jímž oblékali své fasády jako nějakou náprsenkou. Bohužel schází mi smysl pro tuto architektonickou pozamentérii a pro celé to kupecké vetešnictví starých Benátek. Sem se pořád něco vozilo: řecké sloupy, orientální skořice, perské koberce, byzantské vlivy, brokát, gotika, renesance; vše bylo dobré pro ty kupce, jen když to bylo hodně parádní. A jen se tedy podívejte na benátskou renesanci, která zničehonic začíná hned korintským řádem, balustrádami, balkóny a mramorem a celým tím okázalým štukatérstvím. Nic se tu nevymyslelo, řekněme až na tu otevřenou lodžii uprostřed průčelí, což je sice pěkné, ale na dobrou architekturu trochu málo. Jediný vlastní talent mají Benátky, a to je stát se barokem. Jejich orientalismus, jejich dekorativní gotika, jejich těžká renesance, to všecko je předurčovalo, aby se staly nejbaroknějším městem naší planety; ale když přišel vlastní barok, Benátky už ležely bradou nahoru, nemýlím-li se v dějinách.

A teď už vím, proč mám tak spadeno na benátskou krásu. Benátky mají jen paláce a kostely; dům prostého člověka není prostě nic. Holý, těsný a temný, nečleněný ani římsou, ani portálkem, ani sloupkem, smrdutý jako zkažený zub, malebný jen svou králičí těsností, neukazuje ani

tu nejmenší potřebu krásy; nepotěšíte se, potujíce, pěkným profilkem římsy či rámováním vchodu, jež by chtělo člověka vítat; je to chudé, ale beze vší ctnosti. Nuže, těch sto nebo dvě stě paláců, to není kultura, to je jen bohatství; to není život v kráse, to je okázalost. A neříkejte mi, že je to pro náramný nedostatek místa; je to pro nějakou náramnou netečnost. Podnes pak je benátský vzduch líný a jaksi demoralizující, neboť podněcuje snivost a lelkování.

Ale ano, má to své kouzlo; potloukáte se po ulicích jako ve snu; kanály šplounají, u Svatého Marka hraje kapela, dvacaterý jazyk splývá v nekonečný šum; a vám je, jako byste měli v uších vatu nebo jako by vás obestíralo obluzující neskutečno. A jednou vystopíte na Lidu; náhle vám zařinčí do uší zvonek malé tramvaje, zacinká kolo, ozvou se cvakající kopyta, a kouzlo je zlomeno: bože, vždyť v celých Benátkách je čichové a sluchové: těžký zápach laguny a jediný šum lidských hlasů.

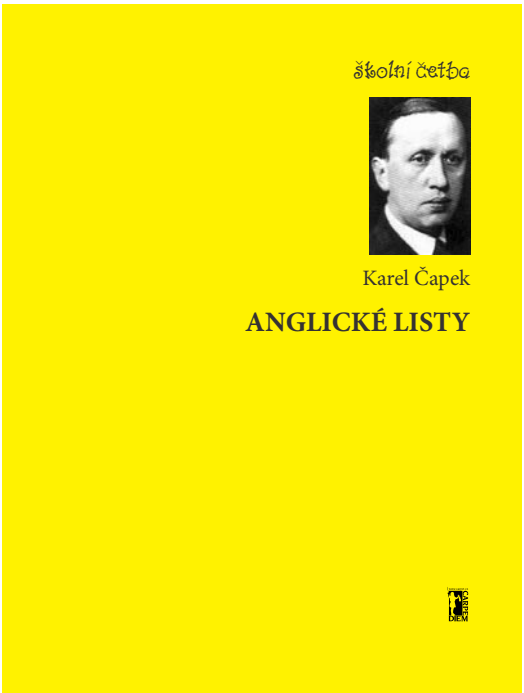
PADOVA, FERRARA

Vyznačují-li se Benátky nejvydatněji kanály, gondolami a turisty, je Padova charakterizována podloubími a velocipédy, Ferrara pak velocipédy, cihlovými paláci a románským slohem. Velocipédy nechám stranou; doufám, že za to také ony mne nechají stranou. Co se týče Padovy, tož vězte, že vidět za jedno ráno nejkrásnější díla Giottova, Mantegnova a Donatellova jest veliká milost, dar boží a radost podobná snu. Je to jen maličký, holý kostelíček, ta Santa Marie dell'Arena; ale Giotto jej uvnitř pomaloval od hlavy až k patě, místečka nevynechávaje, a vyplnil jej svou nádhernou, prostou logikou malíře a křesťana,

neboť Giotto byl duch skrznaskrz rozumný, zbožný a jasný. A Mantegna, ocelový kreslíř, tvrdý, břitký, já nevím jak to říci: strašný formalista, ale zastřený závojem bůhvíjaké divné, sličné a přísné tesknoty. A Donatello, vášnivý smutek sám, jakási mlčelivá, zahryznutá hořkost ducha příliš dokonalého. Všichni tři z nejmužštějších mezi umělci. Svatý den, kdy lze poznati tyto tři.

Ukončiv tento svatý den tečkou a potom večeří (jenže ne už v Padově, nýbrž ve Ferraře), učinil jsem od předchozí věty zkušenost, kterou vám chci právě říci: varujte se na svých cestách po Itálii takzvaného vína di paese. Je laciňoučké, napohled nevinné, a podává se vám v láhvích, jejichž kubický obsah na první pohled rozhodně podceníte. Když je pak sprovodíte ze světa – je totiž náramně dobré –, vstoupí do vás jakýsi zápal, bojovnost, zpěvnost, nadšení a podobné city. Nuže, kdybych v této chvíli měl před sebou jistého **, který tam u vás, v Čechách, píše hrozné hlouposti o divadle, skolil bych jej; neboť v takové jsem ráži. Skolil bych ještě mnoho jiných, kteří píší o umění, například *** a jiné jinak vážené osobnosti * *(* Já je v zločinném pychu a první ráži jmenoval; ať mi to odpustí. Nyní to napravuji, ne abych se vyhnul soudu božímu, ale protože jsem jich vyjmenoval příliš málo. Chtěl jsem tím jenom říci, že v umění je nutno být novotářem, nebo něco podobného.)*, a pak, potřísněn jich krví a hlasitě zpívaje, velebě Giotta, Mantegnu a Donatella, šel bych si lehnout a ještě usínaje bych viděl kostelíček dell'Arena a oltář v Santu a kapli v Eremitani, zavrhl bych sebe sama, poklonil bych se neskonalé velikosti umění a usnul bych s poslední vděčnou vzpomínkou na víno di paese.

Karel Čapek
Anglické listy

Čtenářsky přitažlivý cestopis, psaný s pochopením pro všednodenní život a kulturu. Protože první kniha cestopisných črt měla velký ohlas, Čapek se v následujícím roce po vydání ***Italských listů*** vydává do Anglie. A ***Anglické listy*** ještě v témže roce (1924) vycházejí. I v tomto případě jde o shrnutí dojmů a nálad z cestování bez pevného plánu. Jsou psány s neobyčejným smyslem pro humor, snad ještě větším, než se projevuje v textu o Itálii. Ať autor projíždí kteroukoli částí země, všude se v první řadě zajímá o člověka, o národní tradici, o jeho způsob života.

UKÁZKA

ANGLIE

První dojmy

„Musí se začínat od začátku," radil mi kdysi mistr Chauliac; ale jelikož jsem už deset dní na tomto babylónském ostrově, ztratil se mi začátek. Čím mám nyní začít? Opečeným špekem nebo výstavou ve Wembley? Panem Shawem nebo londýnskými strážníky? Vidím, že začínám velmi zmateně; ale co se týče těch strážníků, musím říci, že jsou rekrutováni podle krásy a velikosti; jsou jako bohové, o hlavu větší než lidé smrtelní, a jejich moc je neomezená; když takový dvoumetrový Bob na Piccadilly zvedne ruku, zastaví se všechny vehikly, utkví Saturn a Uran stane na své nebeské dráze čekaje, až Bob tu ruku spustí. Nikdy jsem neviděl něco tak nadlidského.

Největší překvapení cestovatele je, najde-li v cizí zemi to, o čem stokrát četl nebo co stokrát viděl na obrázku. Užasl jsem, když jsem v Miláně našel milánský dóm nebo Koloseum v Římě. Je to poněkud příšerný dojem, protože člověk má pocit, že už tu někdy byl nebo že to už jednou nějak zažil, snad ve snu nebo kdy. Zarazí tě, že v Holandsku jsou opravdu větrné mlýny a kanály a že na londýnském Strandu je opravdu tolik lidí, že ti je z toho špatně. Jsou dva zcela fantastické dojmy: nalézt něco neočekávaného a nalézt něco hodně známého. Člověk se vždycky nahlas podiví, když zničehonic potká starého známého. Nuže, stejně jsem se podivil, když jsem nad Temží našel Parliament, na ulicích gentlemany v šedivých cylindrech, na křižovatkách dvoumetrové Boby

a tak dále. Byl to překvapující objev, že Anglie je opravdu anglická.

Ale abych přece jen začal od začátku, tedy nakreslil jsem vám obrázek, jak vypadá Anglie, když se k ní blížíte z Kanálu. To bílé jsou prostě skály a nahoře roste tráva; je to sice stavěno dosti důkladně, tak říkajíc na skále, ale mít pod nohama kontinent, lid, to je přece jen solidnější pocit.

Dále jsem vám nakreslil Folkestone, kde jsem přistal. V západu slunce to vypadalo jako hrad a cimbuří; později se ukázalo, že to jsou komíny.

Vystoupiv na zem shledal jsem s úžasem, že neumím a nerozumím ani slovo anglicky. Ukryl jsem se tedy do nejbližšího vlaku; naštěstí se ukázalo, že jede do Londýna. Cestou shledávám, že to, co jsem považoval za Anglii, je vlastně jenom velký anglický park: samé louky a palouky, překrásné stromy, staleté aleje a sem tam ovce, tak jako v Hyde Parku, patrně pro zvýšení dojmu. Ještě v Holandsku jsem viděl lidi zvedající zadky k nebi a pracující rukama v hlíně. Tu a tam jsou červené vilky; děvče kývá přes živý plot, alejí jede cyklista, jinak je tu kupodivu poskrovnu lidí; člověk od nás je zvyklý, že se na každé pídi země někdo mrví v hlíně. Konečně se vlak zavrtává mezi jakési divné domky; je jich sto docela stejných; pak zase celá ulice stejných; a zase; a zase. Dělá to dojem horečného násobení. Vlak letí kolem celého města, na němž leží nějaká hrozná kletba; neboť každý domek má u dveří z jakési zoufalé nutnosti dva sloupy. Další blok je navždy odsouzen k šedivým cihlám. Další ulici je určen zádumčivý a neodvratný osud mít modré verandy. Pak je celá čtvrť, jíž je pro nějakou neznámou

vinu uloženo mít u každých dveří pět stupňů. Nesmírně by mi ulevilo, kdyby některý domek měl jenom tři; ale není to z jakési příčiny možno. A další ulice je celá červená.

Potom tedy jsem vystoupil z vlaku, padl do náručí dobrého českého anděla strážce, byl veden vpravo a vlevo, nahoru a dolů; říkám vám, je to děsné. Naložili mne do vlaku a vyndali mne v Surbitonu, těšili, krmili a uložili mne do peřin; i byla tma jako u nás, ticho jako u nás, a sny, které jsem měl, byly všelijaké, něco o lodi, něco o Praze a něco divného, co jsem už zapomněl.

Chvála bohu, že jsem neměl padesát stejných snů jeden za druhým. Buďte nebesa pochválena, že se aspoň sny nevyrábějí en gros jako londýnské ulice.

Anglický park

Stromy jsou snad to nejkrásnější v Anglii. Také ovšem louky a strážníci, ale hlavně stromy, krásně plecité, staré, rozložité, volné, ctihodné a převeliké stromy. Stromy v Hampton Courtu, Richmond Parku, Windsoru a já nevím kde ještě. Možná že ty stromy mají velký vliv na torysmus v Anglii. Myslím, že udržují aristokratické pudy, historismus, konzervativnost, celní ochranu, golf, dům lordů a jiné zvláštní a staré věci. Byl bych asi náruživým labouristou, kdybych bydlil v ulici Železných Balkónů nebo v ulici Šedivých Cihel; ale sedě pod dubem křemelákem v Hampton Parku pocítil jsem v sobě povážlivou náklonnost uznávat hodnotu starých věcí, vyšší poslání starých stromů, harmonickou košatost tradice a jakousi úctu ke všemu, co je dosti silné, aby se udrželo po věky.

Zdá se, že v Anglii je mnoho takových prastarých stromů; skoro ve všem, co tu člověk potkává, v klubech, v literatuře, v domácnostech, je nějak cítit dřevo a listí staletých, ctihodných a strašně solidních stromů. Tady vlastně člověk nevidí nic okázale nového; jenom podzemní dráha je nová, a proto asi je tak ošklivá. Ale staré stromy a staré věci mají v sobě skřítky, duchy výstřední a šprýmovné; také Angličané mají v sobě skřítky. Jsou nesmírně vážní, solidní a ctihodní; najednou to v nich nějak zaharaší, řeknou něco pitvorného, vyletí z nich drobet skřítkového humoru, a už zas vypadají vážně jako stará kožená židle; jsou asi ze starého dřeva.

Nevím ani proč, ale tato střízlivá Anglie mi připadá nejpohádkovější a nejromantičtější ze všech zemí, které jsem viděl. Snad je to pro ty staré stromy. Nebo ne: to asi dělají trávníky. To dělá to, že se tady chodí po lukách místo po cestičkách. My ostatní si troufáme chodit jen po cestách a pěšinách; to má jistě ohromný vliv na náš duševní život. Když jsem viděl prvního gentlemana brouzdat se po trávníku v Hampton Parku, myslil jsem, že je to pohádkový tvor, ačkoli měl cylindr; čekal jsem, že pojede do Kingstonu na jelenu nebo že začne tančit, nebo že na něj přijde zahradník a strašně mu vynadá. Nestalo se nic, a konečně i já jsem se odvážil pustit se rovnou přes louku k onomu dubu křemeláku, který stojí na začátku tohoto listu na krásném palouku. Nestalo se nic dál; ale nikdy jsem neměl pocit tak neomezené svobody jako v tomto okamžiku. Je to velmi zvláštní: tady patrně člověk neplatí za škodné zvíře. Tady není o něm ponuré mínění, že pod jeho kopyty tráva neroste. Tady má právo jít po louce, jako by byl rusalka nebo velkostatkář. Myslím, že to má

značný vliv na jeho povahu a světový názor. Otvírá to zázračnou možnost jít jinudy než cestou a přitom sebe sama nepovažovat za škodnou, rošťáka nebo anarchistu.

O tom všem jsem přemítal pod dubem v Hampton Parku, ale posléze i staré kořeny tlačí. Posílám vám aspoň obrázek, jak takový anglický park vypadá. Chtěl jsem tam nakreslit také jelena, ale přiznávám se, že jej zpaměti nedovedu.

Londýnské ulice

Pokud se pak týče Londýna samotného, páchne povšechně benzínem, spálenou trávou a lojem, na rozdíl od Paříže, kde k tomu přistupuje zápach pudru, kávy a sýra. V Praze páchne každá ulice jinak; po této stránce není nad Prahu. Složitější je to s hlasy Londýna: tam uvnitř, na Strandu nebo na Picadilly, to vám je, lidi, jako přádelna s tisíci vřeteny; to to drnčí, rachotí, přede, bublá, sviští a hrčí tisíci nacpanými motory, busy, auty a parními mašinami; a vy sedíte na střeše busu, který nemůže dál a drnčí naprázdno, protřásáte se jeho rachotem a poskakujete na místě jako divná vycpaná loutka. Pak jsou postranní ulice, gardens, squares, roads a groves a crescents až po tu mizernou ulici v Notting Hillu, kde toto píši: všeliké ulice Dvou Sloupů, ulice Stejných Mříží, ulice Sedmi Schůdků Před Každým Domkem a tak dále; nuže, zde jakési zoufalé varice na „i“ ohlašují prodavače mléka, bědující „jejej“ znamená prostě třísky na zatápění, „uó“ je válečný křik uhlíře, a příšerný řev delirantního námořníka zvěstuje, že nějaký chlapík veze na prodej pět hlávek kapusty v dětském kočárku. A v noci

se tu milují kočky stejně divoce jako na střechách Palerma, přes všechny pověsti o anglickém puritánství. Jen lidé jsou tady tišší než jinde; mluví spolu jen na půl huby a koukají, aby už byli doma. A to je to nejpodivnější na anglických ulicích: tady neuvidíte ctihodné dámy povídat si na rohu o tom, co se stalo u Smithů nebo Greenů, ani somnambulně putovat milence čtyrručně se vedoucí, ani sedět na zápraží počestné občany s rukama na kolenou (mimochodem: tady jsem ještě neviděl truhláře, ani zámečníka, ani dílny, ani tovaryše, ani učně; tady jsou jen krámy, samé krámy, samá Westminster Bank a Midland Bank Ltd.), ani muže pijící na ulici, ani lavičky na rynku, ani zevlouny, ani povalovače, ani služky, ani penzisty, zkrátka nic, nic, nic; londýnská ulice je jen takové koryto, kterým život teče, aby už byl doma. Na ulicích se nežije, nekouká, nemluví, nestojí ani nesedí; ulicemi se jenom probíhá. Tady ulice není ten nejzajímavější lokál, ke vás potká tisícerá podívaná a promluví k vám tisíc dobrodružství; lokál, kde lidé pískají nebo se perou, hlučí, koketují, odpočívají, básní nebo filozofují, chodí na stranu a užívají života a dělají vtipy nebo politiku a shlukují se ve dvojice, v trojice, v rodiny, v zástupy nebo v revoluce. U nás, v Itálii, ve Francii je ulice jakási velká hospoda nebo veřejný sad, náves, shromáždiště, hřiště a divadlo, rozšířený domov a zápraží; tady je něčím, co nepatří nikomu a nikoho nesbližuje s ostatními; tady nepotkáváte lidi a věci, zde je jenom míjíte.

Člověk u nás vystrčí hlavu z okna, a už je na ulici. Ale anglický domov není od ulice oddělen jen záclonou v okně, nýbrž ještě zahrádkou a mříží, břečťanem, trávníčkem a živým plotem, klepátkem na dveřích a odvěkou tradicí.

Anglický domov musí mít svou vlastní zahrádku, neboť ulice mu není divým a rozkošným sadem; musí mít na zahrádce svou vlastní houpačku nebo hřiště, protože ulice mu není hřištěm ani zábavnou skluzavkou. Poezie anglického domova je zaplacena tím, že anglická ulice je bez poezie. A tady nikdy nepotáhnou ulicemi revoluční davy, protože ty ulice jsou na to příliš dlouhé. A příliš fádní.

Ještěže tu jsou busy, koráby pouště, velbloudi nesoucí vás na hřbetě skrze cihelnou nekonečnost Londýna. Je mi jednou ze záhad, že si nespletou cestu, ačkoli se většinou neřídí podle slunce ani podle hvězd, vzhledem k zdejší oblačnosti. Nevím dosud, podle jakých tajných známek rozezná řidič Ladbroke Grove od Great Western Road nebo Kensington Park Street. Nevím, proč dává přednost tomu, ujíždět do East Actonu, místo aby jel do Pimlica nebo Hammersmithu. Je to totiž všechno tak podivně stejné, že nechápu, proč se vlastně specializoval na East Acton. Snad tam má domek, jeden z těch se dvěma sloupky a sedmi stupni u dveří. Ty domky vypadají trochu jako rodinné hrobky; pokusil jsem se je nakreslit, ale ať jsem dělal co chtěl, nedosáhl jsem výrazu dosti beznadějného; mimoto nemám s sebou šedivou barvu, kterou bych je natřel.

Abych nezapomněl: Ovšemže jsem se byl podívat na Baker Street, a vrátil jsem se strašlivě zklamán. Není tam ani stopy po Sherlocku Holmesovi; je to bezpříkladně počestná obchodní ulice, jež nemá vyššího cíle než ústit do Regent's Parku, což se jí po dlouhém úsilí téměř povede. Dotkneme-li se ještě stručně její podzemní stanice, vyčerpali jsme vše, i svou trpělivost.

Traffic

Ale jakživ se nesmířím s tím, čemu se tady říká „traffic“, totiž s frekvencí na ulicích. Vzpomínám s hrůzou na den, kdy mne poprvé dovezli do Londýna. Nejdřív mne vezli vlakem, pak běželi nějakými nesmírnými zasklenými halami a strčili mne do mřížové klece, jež vypadá jako dobytčí váha; to je lift, a jelo to dolů ošklivou pancéřovou studní, načež mne vytáhli a prchali křivolakými podzemními chodbami; bylo to jako hrozný sen. Pak tam byl takový tunel nebo kanál s kolejemi, a tam přiletěl bručící vlak; hodili mne do něho, a vlak letěl dál, a bylo tam těžké a plesnivé dusno, patrně z blízkosti pekla; načež mne znovu vyndali a běželi novými katakombami až k pohyblivým schodům, jež rachotí jako mlýn a ženou se do výše i s lidmi; říkám vám, je to jako horečka. Pak ještě několik chodeb a schodišť, a přes můj odpor mne vyvedli na ulici, kde mi kleslo srdce. Bez konce a přerušení se sune čtyřnásobný pás vehiklů: busy, supající mastodonti řítící se ve stádech s hejny lidiček na zádech; předoucí auta, náklady, parní mašiny, cyklisti, busy, busy, letící smečka aut, běžící lidé, traktory, ambulance, lidé šplhající jako veverky na střechy busů, nové stádo motorových slonů, tak, a teď to všechno stojí, mručící a drnčící příval, a nemůže to dál; ale ani já nemohu dál, vzpomínaje na hrůzu, kterou tehdy ve mně vzbudila představa, že musím přeběhnout na druhou stranu ulice. Podařilo se to s jistým úspěchem, a od té doby jsem bezpočtukrát překřižoval londýnské ulice; ale jakživ se s nimi nesmířím.

Tehdy jsem se vracel z Londýna zdrcen, zoufalý, zhroucen na duchu i na těle; poprvé v životě jsem pocítil

slepý a zuřivý odpor k moderní civilizaci. Zdálo se mi, že je něco barbarského a katastrofálního v tom strašném nakupení lidí; prý jich je tady sedmapůl miliónu, ale já jsem je nepočítal. Vím jenom, že první dojem z této veliké hromady byl skoro tragický; bylo mi úzko, a bezmezně se mi zastesklo po Praze, jako když se malé dítě ztratí v lese. Ano, bezevšeho se vám přiznám, že jsem se bál: bál jsem se, že se ztratím, že mne přejede autobus, že se mi něco stane, že jsem ztracen, že lidský život nemá ceny, že člověk je zvětšená bakterie hemžící se po miliónech na nějakém plesnivém bramboru, že to je snad jen ošklivý sen, že lidstvo vyhyne nějakou hroznou katastrofou, že člověk je bezmocný, že se dám pro nic za nic do pláče a že se mi všichni budou smát: všech sedmapůl miliónu lidí. Snad jednou později pochopím, co mne tak na první pohled vyděsilo a naplnilo nekonečnou úzkostí; ale dobrá, dnes jsem si už trochu zvykl, jdu, běžím, uhýbám, jezdím, šplhám na střechy vehiklů nebo se řítím lifty a tubami jako každý jiný, ale jen za jednu cenu: že na to nesmím myslit. Jakmile si chci uvědomit, co se kolem mne děje, mám zase mučivý pocit něčeho špatného, obludného a katastrofálního, s čím si nevím rady. A pak se mi, víte, nesnesitelně stýská.

A někdy se to všechno zastaví třeba na půl hodiny: prostě proto, že toho je příliš mnoho. Někdy na Charing Cross se udělá uzel, a než to rozmotají, nastaví se vozidel od Banky až někam po Brompton, a vy zatím můžete ve svém vehiklu přemýšlet, jak to bude vypadat za dvacet let. Protože taková zácpa nastane patrně tuze často, přemýšlí o tom mnoho lidí. Není dosud rozhodnuto, bude-li se chodit po střechách nebo pod zemí; jenom to je jisto,

že na zemi to už nejde, což je pozoruhodná vymoženost moderní civilizace. Co mne se týče, dávám přednost zemi, jako obr Anteus. Nakreslil jsem vám obrázek, ale ve skutečnosti to vypadá ještě hůře, neboť to hlučí jako továrna; šoféři však netroubí jako blázni a lidé nikterak nenadávají; je to přece jen klidný lid.

Zatím jsem mimo jiné rozluštil, že divý křik „o-ej-ó“ na ulici znamená brambory, „oi“ je olej a „u-ú“ je láhev s něčím záhadným. A někdy se na největší ulici postaví na kraji chodníku celá kapela a hraje, fouká do trumpet, bubnuje a vybírá penny; nebo si stoupne před okna italiánský tenor a zpívá Rigoletta, Troubadoura nebo horoucí píseň touhy „To jsem se škrábla“, docela jako v Neapoli. Zato však jsem potkal jediného člověka, který si hvízdal; bylo to na Cromwell Road a byl to černoch.

iKONCERT.EU

první český portál
s digitálními koncerty

Karel Čapek
ITALSKÉ LISTY

K vydání připravil Michal Huvar
Vydalo nakladatelství Carpe diem
jako svou 277. publikaci
v Brumovicích roku 2013

Vydání první (v Carpe diem)

www.carpe.cz

Knihy, CD a DVD nakladatelství si můžete objednat na adrese:
Carpe diem, 691 11 Brumovice 175, Czech Republic
(tel. +420 737 444 221; e-mail: carpe@carpe.cz)

Knihy pro iPad, doplněné filmy, koncertními záznamy, rozhovory, autorským čtením, záznamy z archivů, fotografiemi a dalším bohatým multimediálním obsahem, najdete v App Store v aplikaci ***Carpe Diem Online****:*

ISBN 978-80-7487-048-4 (epub)
ISBN 978-80-7487-049-1 (pdf)